

Burası Neresi? Burası Yoksa Türkiye mi?

Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN

Türkiye'deki göç hareketlerinin özellikle 1950 ve sonrası yıllarında hep ve sürekli olarak köylerden ilçelere, ilçelerden de kentlere doğru sürüp gittiğini düşünürsek, kentli sayısının giderek artış göstermesinin de doğal bir sonuç olduğunu düşünebiliriz. Bu bakımdan 2010'lu yıllara geldiğimizde kırsal kesimde yaşayanların toplamının yetmiş beş milyona varan nüfusumuzun yaklaşık %35-40 civarında olması ve buna karşılık kent nüfuslarının bir hayli artması da doğaldır. İç İşleri Bakanlığımızın mevcut büyük şehir statüsündeki Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Eskişehir vb. kentlerimizden sonra başka kentleri de büyük şehir statüsüne alacağını geçen aylar içinde gazetelerden okumuştuk. Böylece Türkiye'deki iç göç kavramı hem güncelliğini korumakta, hem de kentli olma yolundaki insanlarımızın dil, kültür, ekonomi ve sağlık gibi alanlardaki beklentileri de giderek çoğalmaktadır.

İç göçün yanı sıra dış göçün de Türkiye'deki önemi yurt dışında yaşayan beş milyona yakın Türk vatandaşının da gözden uzak tutulmaması gerektiğini vurgulayan bir noktadır. Göç konusu üzerinde duran Prof. Dr. Ruşen Keleş bu göç olayını “genellikle yerleşmek amacıyla, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemi” biçiminde ele alarak hem iç göçü hem de dış göçü işlemeye çalışmıştır. Başka bir araştırmacı ise Türkiye'deki iç göç olayının kırsal kesimdeki fazla sayıdaki iş gücünün öncelikle kentlere yönelmesine ve bir süre sonra da belirli bir doyma noktasına ulaşmasına yol açtığını söyler. Bu kırsal kesimdeki iş gücü genellikle niteliksiz, beden gücünü kullanan bireylerden oluşmaktadır. Oysa kentlerden kentlere görülen göç; nitelikli, iyi yetişmiş, yüksek öğrenimli ve hatta uzman kişilerin ortaya çıkardığı bir göçtür. Ancak Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra başlayan ve çok hızlı bir biçimde karşılaşılan göç dalgaları önce ilçelerde, sonra kentlerde düzensiz, karmaşık, çetrefilli ve plansız, içinden çıkılamayacak sorunları ön sıralara taşıdığı için hep olumsuz ve muhalif düşüncelere sebebiyet vermiştir. Gecekondularda, imarsız tarlalarda, kaçak derme çatma barakalarda, binalarda yaşayan insanların kentte ve kentli çevrelerde ortaya koyduğu sahneler hep eleştirilmiş ve nerdeyse de aşağılanmıştır. Kente göçen kişilerin iş bulmaları, düzenli çalışmaları ve bir ölçüde kentli yaşayışa ayak uydurma gayretleri bu eleştirileri de azaltmıştır.

Türkiye'deki iç göç hareketleri nüfusumuzun yapı bakımından değişmesinin doğal sonucudur. Sanayileşme sürecinin giderek yaygınlaşıp hızlanması, kent yaşayışında nitelikli insan gücüne daha fazla ihtiyaç duyulması, okullaşma ve hatta üniversitelere sahip olma sayısının artışı, ücret politikalarındaki ve tarım ürünlerinde görülen fiyat artışlarının giderek azaltılması bu göç olayını daha iyi aydınlatabilmektedir. Kırsal kesimin birçok eksigi ve bu aranan niteliklerin kentlerde mevcut olduğunun dedikodu olarak bile duyulup konuşulması, kentlere olan akınları hızlandırmıştır. Ancak şurasını da unutmamak gerekir ki, kentlere göç edenler ve hatta yurt dışına gidip yerleşenler kendi geleneklerinden gelen değerleri, özellikle dil malzemesini, tutum ve alışkanlıklarını da göç edilen yere götürmekte, bir bakıma oralarda bunlara daha sıkı sarılmaktadır. Gecekonduvardaki yaşayışın değişmesi ancak çocukların hatta torunların gayretleriyle oluşabilmektedir. Dede-nine ve anne-baba bu yüzden genç kuşaklarla sık sık çatışma içine girmekte ve bu sefer büyük aileler yerine küçük, çekirdek aileler kent içinde daha fazla görülmektedir. Artık söz konusu olan “kentleşme” ve “kentlileşme” kavgasıdır.

Bütün bu gelişmelerin, çabaların ve kavgaların sonunda kentlerde yaşamak arzusu hemen her kesimde ağır basınca, kentlerdeki yapılaşmalarda da önemli atılımlar yapılmak mecburiyetinde kalındı. Bir yandan devletin yapı işleriyle uğraşan TOKİ, diğer yandan özel girişimciler çok katlı apartmanlardan veya uygunsu bir-iki katlı villalardan oluşan yerleşme merkezleri kurma yolunda yarışa girdiler. Rekabet unsuru, yarışmacıları en olmadık, aşılımadık, görülmedik ilanlarla, programlarla kente yeni gelenleri veya kentlerin eski mahallelerinde oturup da yeni ve gösterişli merkezlere taşınmak isteyenleri avlamaya çalıştılar. Binbir kolaylık, hoşgörü ve tatlı dil sunuldu. Böylece on binlerin hemen yerleşebildiği yeni semtler meydana geldi. Son on yılda özellikle Ankara ve İstanbul'da birçok yeni kurulan yapı firmaları kendilerinin ne kadar ayrıcalıklı ve özellikli olduklarını vurgulayan gazete, TV ve sokak reklamlarıyla anlatmaya başladılar.

Son kırk-elli yılda okul öncesi öğretiminden başlayarak sürüp giden İngilizce hayranlığının yaygınlaştırılması çabaları yanında Türkçemizin unutturulması ve sönükleştirilmesi hareketi, sözde aydın olan, aydınmış gibi davranan yarı cahiller yüzünden neredeyse Türkçe okullardan ve üniversitelerden de kaldırılacak... Gün geçmiyor ki, basında ve özellikle TV ile iletişim dünyasında İngilizce yeni bir söz veya kullanım biçimi ortaya çıkmasın... Bu Türk dili yerine yabancı dile olan akılsızca hayranlık gösterisinden, kenti çok katlı binalarla, neredeyse hepsi birbirine benzeyen beton kulelerle kuşatan yapı firmaları da elbette etkilendiler. Kurdukları yerleşim merkezlerine hep yabancı dillerden ve doğalmışçasına İngilizceden aktardıkları adları koyarak gösterişli reklamlar vermeye giriştiler.

Bu milyarları bulan reklam yarışında ortaya çıkarılan adların garabeti zaman zaman gündeme getirildi, tartışıldı. Lakin hiç kimse inadından vazgeçmedi ve Türkçe

adına olumlu bir sonuca varılamadı, yabancı dil hayranlığı bu günlerde de sürüp gidiyor. Bu aymazlığa, vurdumduymazlığa ve neme lazımcılığa tepki gösterenlerin başında da Sayın Başbakan geliyor. Erdoğan, İstanbul'da böyle şatafatlı bir merkezin açılış törenine katıldığında şu sözleri etmekten geri durmadı:

“Yerli yatırımlarda Türkçe hassasiyetini ben özellikle yatırımcılarımızdan rica ediyorum. Uluslararası yatırımlarda özellikle de iç tasarımda Türkçe hassasiyetini görmek istediğimizi burada özellikle vurgulamak istiyorum.

Son zamanlarda başta İstanbul olmak üzere, yeni inşa edilen konut ve iş yeri projelerinde ne yazık ki farklı dillerde kelime ve kavramların, isimlerin çok sık kullanıldığına şahit oluyoruz. Towers gibi, mall gibi, kids ya da court gibi kelime ve kavramların tamamının Türkçede çok güzel karşılıkları var. Türkçe de artık ülke sınırlarını aşan önemli bir dildir. Burada en zor hâli ile Türkçeleşmiş Türkçeyi bile eğer benimserseniz, bununla da çok önemli adımlar atmış oluruz. Bu yüzden Türkçe isim ve markaların dünya markasına dönüşmesi için gayret gösterilmesi gerektiğini de ayrıca vurgulamak isterim.” (‘Başbakan Trump’ı açtı ve Türkçe isim istedi’, Milliyet gazetesi, Ekonomi sayfası, s.11, 20 Nisan 2012).

Aynı tepkinin başka bir görüntüsünü de Vatan gazetesinin köşe yazarlarından Sayın Selahattin Duman ortaya koydu. Yaşanan gerçekleri o güzel, ironik ve iğneleyici üslubuyla dillendiren Duman iki yıl kadar önceki “Rüya Gibi Siteler Kira Ayarını Bozdu!” başlığını koyduğu yazısında, görgüsüz, yeni yetme zengin ve kent hayranı insanlara nasıl reklam yapıldığını, bu tür firmaların hangi duyguları istismar ettiğini sergilerken şunları da ekliyor:

“İnşa ettikleri siteler sayesinde ‘rüya gibi hayat’
pazarlayanlar hız kesmiyor.

...

‘Rüya gibi hayat’ pazarlayan sistemin daha müşterisi olmadık. O yüzden sistemin ek yerini bilmiyoruz. Tek bildiğimiz şehir merkezine uzaklıkları.

Bir de bunları yapan müteahhitlerin, kurdukları ‘Rüya Gibi Siteler’e isim bulmakta müthiş zorlandıklarını biliyorum. Bu sitelerden daire alacaklara ‘İngiltere Kraliçesinin at uşağı ile komşu olacakları’ hissini verip, ortama asalet katmak istiyorlar ya!

O yüzden seçilen isimlerin yarısından fazlası İngilizce. Aha rastgele seçtiğim birkaç örnek.” dedikten sonra bazı site adlarını aktarıp açıklamalar da yapıyor:

Carpe Diem, Ginza Corner, Garage Simplicity, Story Residence, Quarted Garden City, Apple Town...

‘Ginza’ dediğin Tokyo şehrinin ‘İstiklal Caddesi’.

Ne işi var İstanbul'un kıyısındaki sitenin nüfus kâğıdında? Franko Vadi Evleri!! Hoş geldiniz Falanjist General.

Kendini yabancı dilden ifade eden garip bir milliyetçilik anlayışı. Buralara takılmıyorum. Bu işin faydaları da var.

Birincisi. Kiracı milletin yüzüne nihayet kan geldi, bu sitelerin bolluğu sayesinde eziklikten kurtuldu.

İkincisi. Ahalimiz emlak piyasasına giren yeni siteler sayesinde İngilizceyi sökecek.

Yabancı dilden eğitim veren okullara gayri para kaptırmayacak.” (Vatan gazetesi, 29 Haziran 2010, s. 15)

İstanbul'un 'taşı toprağı altın' sözünü gerçekleştircesine her iki yarımada da neredeyse yüz km kadar bir genişliğe ulaşan İstanbul sınırları içinde daha daha niceleri yer alıyor... Geçen yılın sonlarına doğru Ankara'dan Edirne'ye, TDK ile Trakya Üniversitesi Rektörlüğünün ortaklaşa düzenlediği "Ağız Araştırmaları Çalıştayı"na giderken yol üzerinde önce İstanbul'un Anadolu yakasında birkaç gün konuk olarak kaldım. O bölgede değişik semtlerde birbirine yakın veya uzak farklı şirketlerin sorumluluğunda olan çok katlı binaların yapıldığını gördüm. Nereye başımı çevirsem yığınla irili-ufaklı inşaat iskeleleri, devasa vinçler, boş veya dolu geçen ağır kamyonlar...

Yolumun üzerinde önce Kurtköy'e uğradım. Ünlü otoyolumuzun solunda özel arabaların ve insanların kalabalığı dikkat çekiyor. *Via Port* önündeyiz. Elimde çok dilli bir sözlük de yok ki bu *Via Port*'un hangi anlam taşıdığını öğrenebileyim... Gözlerimi geceleri kocaman aydınlanan harflerden alıp ötelere çeviriyorum. Karşıma *Nish Adalar* sitesi çıkıyor. Adalar yüzlerce yıldır bildiğimiz, şarkılara konu olan adalar ama bu *Nish* de ne oluyor? Yola devam ediyorum ve son yıllarda yazımın başında sözünü ettiğim iç göç olayının en son örneği, sık sık gündeme gelen Sultanbeyli yöresine geliyoruz. Burada da *Liva* var. Bu, Osmanlı Dönemi yönetiminde okuduğumuz liva mı diye düşünürken kendimi Samandıra civarında buluyorum. Yarı Türkçe ama Latince ekli bir site daha... *Kelebekia Premium* bana doğru hafif hafif kanat çırpıyor. Türkiyemizin o güzelim, narin ve sevimli kelebeklerinin peşine takılan ek ve *Premium* nereden çıktı? Sonra Maltepe yollarında bu kez *Fuaye Turkuaz*'ı görüyorum. Hemen sağa dönüp Çamlıca tepesine doğru giderken *Exen* ile karşılaşınca acaba ne demek istemişler? Yoksa bu alfabemizde olmayan x harfi yerine ks koymayı mı düşünmüşler, ki okununca eksen olup çıksın...

Son günlerde yine çeşitli, yapılar, çalışmalar dolayısıyla gündeme gelen ve Anadolu yakasının, en değerli mahallesi olan ve o güzelim adıyla ünlenen Ataşehir'de büyük bir ticaret merkezi olması muhtemel *Sarphan Finans Park* satışa hazır, müşteri bekliyor. Hemen müşteri bulur, çünkü BDDK ile SPK çok yakın, ticaret ehli buna

dikkat eder... Batı Ataşehir bölümünde de başka lüks bir site görüyorum: *Deluxia Palace*. İstanbul'un ikinci büyük hava alanına yakın gibi görünen, sadece 14 km.'lik bir yolu var olan *Helenium Twins* galiba büyük mali krizde olan, ancak bu krizden etkilenmeyen ultra zengin Yunan uyruklular için olsa gerek... Oralara sahilden giderken sahil yolundan Kartal'a doğru, Kartal kavşağından sonrasında, TEM bağlantı yolu üzerinde de *Adanus Park* sitesini gördüm. Bunu da Adanalı pamuk tüccarları için mi kuruyorlar acaba? Sabiha Gökçen ile Dudullu arasında sadece konut olarak inşaatı süren *Dore Life* Sancaktepe civarında dikkatimi çekiyor... TEM yolu ile Bostancı yolu kavşağını geçince yine Ataşehir'e yakın bir bölgede biraz daha kolay anlaşılır *Ada Park* neyse ki yüzümü güldürüyor... Buna da şükür ...

Sözü uzattığımın farkındayım ama yolumu mecburen uzatarak Anadolu yakasındaki bu yabancı hayranlığını not etmem gerektiğini düşündüğüm için notlarımı tek tek yazıyorum. Yollarını uzun uzun tarif etmeyeyim, siz okuyucularımız nasıl olsa bu sitelerden iş yeri veya daire alacak değilsiniz... Gelin, sadece şu canım ülkede, bu güzelim topraklarda ne idüğü belirsiz projelerin adlarına kısaca, bir bakalım: Kartal'da *Aquilla Park*, Kurtköy'de *Elit Grand Palas*, Kandilli'de *Elysium Serene*, Tuzla'da *Evora İstanbul*, Bostancı'da *Newada* ve yine Kurtköy civarında *Parklife Evleri*...

Anadolu yakasında durum bu olunca beni aldı bir merak: Acaba tarihi Anadolu yakasında durum böyle olursa, daha sonra fethedilen Avrupa yakasında neler var? Tekrar yollara düştüm, o yakada daha uzun süre kalma imkânım olduğu için sık sık rastladığım site adlarını karma karışık notlar hâlinde tuttum. Bakın, ortaya nasıl bir görüntü çıktı?

Esenyurt'ta Sanayi mahallesinde *Maximoon*, yine aynı bölgeye yakın, Hadımköy ile Avcılar arasında *Terrace Mix*, ayrıca da son günlerde ekonomik kriz içine giren Fi-Yapı'nın *Fi-Plus* sitesi. Halkalı-Küçükçekmece civarında, İkitelli caddesi üzerinde *Elite City*, Basın Ekspres Yolu ile TEM oto yoluna yakın, Mahmutbey çıkış gişelerinden hemen önce *Theme Park*, Marmaray Metro istasyonuna yakın, MASKO Mobilyacılar Sitesi'ni geçince TEM oto yolundan kuzeye doğru *My World Europe*, sahil yolundan hipodroma doğru giderken, Veliefendi Hipodromu yakınlarında *The Istanbul* (aynen böyle yazılı) Mahmutbey gişeleri yakınında, Atatürk Hava Alanı kavşağındaki yapılar arasında da sıra sıra *The Residence*, *The Office*, *The Shopping Mall* ve *The Hotel* dizilmişler... Batı Ataşehir denilen yerde *Varyap Grand Tower*. Sefaköy kavşağı yakınlarında, E-5 kara yolunu TEM oto yoluna bağlayan yol civarında *İst West*, yine iki ana yol arasında, Maslak-Mecidiyeköy civarındaki *Papirus Plaza*, Şişli'de biraz önce sözünü ettiğim *Tramp Towers Mall*, Bahçeşehir bölgesinde *Spradon Vadi*, Türkiye'nin inci gerdanlığı boğazın en havadar yeninde, Sarıyer'de *Gravür Park*, aynı yerde *Foresta Sarıyer*, buradan yine daha uzaklara Büyükçekmece'ye Beykent yöresine geldiğimde de *Arluxia Office*, arkasından *Perla Vista Residence*, sonra *Crown Park*, *Vista Residenza* (bu site sahibi de

İtalyancaya merak sarmış galiba...), unutmadan ekleyeyim Gaziosmanpaşa'da da bir İtalyan hayranlığı var: *Via/Port-Venezia*... Beylikdüzü'nde iki katlı villaların adı *Vista Konakları*... Artık yorulduğum der ve notlarımı kapatırken bir gazete ilanında bunların daha nelerini gördüm. İşte onlar:

Aquilla Kartal, Asia Residence, Deluxia Dragos, Dragos Royal Towers, Eagle Park, Hukukçular Towers, İz Tower, Işıl Residence, Monumento, Nuvo Dragos, Palm Life, Propa Aura, Selective, Uplife Park, Uprise Elite, Uptwins Deluxe ve daha niceleri...

Geçtiğimiz ramazan ayında da gazetelerin hemen hepsinde bir ilan vardı. Geç saatlere kadar açık olan alışveriş merkezlerinin sıralaması yapılıyordu. Eh, siteler böyle ad koyar da AVM yöneticileri koyamaz mı? İşte bunlardan bazıları:

İstanbul Power Outlet, Arena Park, Armonia Outlet Center, Atirus, Belicium, Flyinn, Forum, Historia Fatih (amma da yakışmış yani, pes doğrusu...), *Optimum Outlet, Kale Outlet Center, Kozzy, Metroport, Neomarin, Palladium, Pelican, Prestige Mall, Sapphire, Star City, Torium, Verde Molino*... (*Vatan* gazetesi, 20 Temmuz 2012, s. 2).

Türk dilinin yaygınlaştırılması, sevdirmesi ve daha çok kullanılmasını destelemek amacıyla eski yıllarda güzel bir afiş hazırlanmış mıydı? Orada şöyle mi yazıyordu? “Burası Türkiye mi?”

Yukarıda verdiğim örneklerle baktığımızda bu sorunun karşılığının ne olacağını artık ben söylemeyeyim de sizler dile getirin. Türkiye'ye yakışan bu mu? İstanbul'umuza yakışan bunlar mı? Eskilerin dediği gibi: Biraz insaf, ya huuu?..